

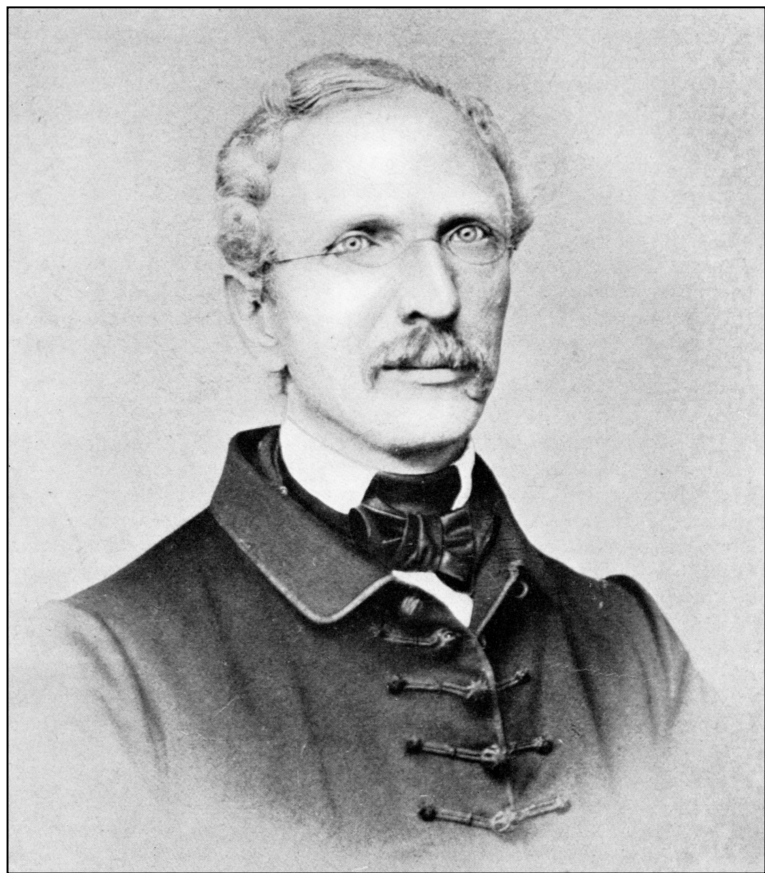
Jan Hlavatý

Karel Jaromír Erben

a jeho rodina

Kř. list vydán 18./X/1940

rodopisná pomůcka

Karel Jaromír Erben
1863

Rodina K. J. Erbena ve světle matrik a úředních evidencí

Život a rodina básníka, sběratele a archiváře Karla Jaromíra Erbena byly již mnohokrát popisovány. Přesto i dnes, více než dvě století od jeho narození, lze objevit zajímavé skutečnosti, které dosavadním badatelům mnohdy unikly. A to i prostým nahlédnutím do úředních a církevních evidencí, které se v současnosti, díky pokročilé digitalizaci archivních fondů, staly snadno dostupnými prostřednictvím internetu. Podívejme se nyní na život básníkova rodiny ve světle toho, co o ní vypovídají římsko-katolické farní matriky, soupisy pražského obyvatelstva či záznamy ze sčítání lidu. Snad toto ohlédnutí přispěje k revizi a upřesnění životopisných dat členů Erbenovy rodiny a poslouží i budoucím badatelům.

Prvním, kdo přispěl básníkovou biografií byl jeho následovník, moravský zemský archivář Vincenc Brandl. Životopis vyšel poprvé v časopise Světozor v ročníku 1883, aby byl o čtyři roky později publikován též samostatně pod názvem *Život Karla Jaromíra Erbena*. Ke stému výročí básníkova narození publikoval rozsahem nevelkou životopisnou studii miletínský rodák, slavista Josef Karásek (*K. J. Erben: Obrázek životopisný a literární*). Zásadní Erbenovskou monografii však přinesl až v roce 1935 literární historik Antonín Grund. Všechna tři díla obsahují jen neúplné životopisné údaje o K. J. Erbenovi, jeho dvou manželkách i dětech. Nyní se je pokusíme doplnit.

Karel Jaromír Erben se narodil jako Karel Erban 7. listopadu 1811 v Miletíně čp. 142. Od počátku univerzitních studií v roce 1830 žil až do konce svého života v Praze, nepočítaje v to časté badatelské cesty po Čechách i dalších evropských zemích. Jako student žil v několika podnájmech v Praze na Starém městě, známé jsou adresy Železná čp. 493, Kaprová čp. 45 a Konviktská čp. 296.

V roce 1835 se v středočeském Žebráku seznámil s Barborou Mečířovou. Narodila se 28. července 1818 v Žebráku čp. 14 (otec František Mečíř, kupec a purkmistr, matka Anna Pistoriusová). Sňatek uzavřeli 11. května 1842 ve Zdicích.

Barbora Mečířová

Ladislava a Blažena Erbenovy

Mladí manželé se nastěhovali do bytu v Zámecké ulici čp. 182 v Praze na Malé Straně, ještě téhož roku se však přestěhovali na Betlémské náměstí na Starém Městě, do čp. 254. Zde se také narodila jejich nejstarší dcera Blažena (* 18. listopadu 1844). Druhá dcera Ladislava se narodila 27. 6. 1846 na Starém Městě v domě čp. 89 (Platněrská ulice). Proč právě zde, není zcela zřejmé: rodina se v té době stěhovala, v červenci již Erbenovi bydleli na Senovážném náměstí čp. 845. Zdá se tedy, že buď se jednalo o přechodné ubytování nebo se Barbora Erbenová v očekávání příchodu dalšího dítěte stěhování osobně neúčastnila a pobývala u někoho z příbuzných nebo známých.

Vytoužený syn se Karlu Jaromíru Erbenovi narodil 6. října 1848. Na svět přišel v matčině rodném Žebráku, v čp. 135. V rozjitřených revolučních časech byl pobyt na venkově nepochybně bezpečnější než v Praze. Syn dostal jméno Jaromír Karel, již 31. března 1849 ale zemřel na psotník. Po jeho smrti se rodina znovu stěhovala, tentokrát do Žitné ulice čp. 566. Zde se, v den nedožitých bratrových narozenin, narodila poslední dcera Barbory Mečířové, Bohuslava (* 6. října 1850).

Znovu se rodina stěhovala 16. října 1855, a to do ulice Ve Smečkách čp. 605 (tehdy Zahradní), rovněž na Novém Městě. Zde však žili jen necelé dva roky. O Vánocích 1856 se u Barbory Erbenové projevilo rakovinné onemocnění. Nejprve stonala doma, pak v rodném Žebráku, aby jí manžel v srpnu 1857 svěřil do péče špitálu kláštera Milosrdných sester na Malé Straně. Protože sám nemohl své dcery obstarat, posílal je na dopoledne do malostranské německé dívčí školy, odpoledne pak měly českého domácího učitele. I z toho důvodu se s nimi odstěhoval do domu na tzv. Lobkovickém plácku, ve Vlašské ulici čp. 333 na Malé Straně. Bylo to výhodné místo: nedaleko odsud byl kostel sv. Mikuláše v jehož sklepeních tehdy Erben třídil starou městskou registraturu, dcery měly blízko do školy a konečně i do špitálu Milosrdných sester to odtud je bylo jen asi 150 m a Erben tak mohl s dcerami manželku denně navštěvovat. Dne 20. srpna Barbora Erbenová ve špitále zemřela a byla 22. 8. 1857 pochována na malostranském hřbitově v Košířích.

Karel Jaromír Erben, otec tří nedospělých dcer, se záhy, z ryze praktických důvodů, oženil znovu. Seznámení i sňatek s Žofií Mastnou patrně domluvili příbuzní. Vincenc Brandl uvádí, že se jednalo o důvěrnou přítelkyni Erbenovy sestřenice Františky Žábové a Žofie byla dcerou „lomnického kupce Mastného“. Tento údaj, který převzal též Antonín Grund, však příliš neodpovídá matričním záznamům: Žofie Mastná se narodila 14. května 1836 v Jičíně, jako dcera jičínského fabrikanta a magistrátního rady Jana Mastného a jeho druhé manželky Anny Strakové. Vyrůstala v Jičíně se svými rodiči a sourozenci a v době sňatku s Erbenem žila v Praze jako „schovanka“ pražského měšťana a majitele domu čp. 431 na Novém Městě Vojtěcha Laciny. Zdá se tak, že s Lomnicí jí nespojuje nic víc, než osoba staršího nevlastního bratra Vincence, který zde z bývalého otcova faktorství vybudoval textilní továrnu.

Sňatek Karla a Žofie se konal 15. února 1859 v barokním kostele sv. Mikuláše na Malé Straně. Za svědka byl Žofii právě bratr Vincenc, Karlovi přítel a spolužák ze studií Karel Boleslav Štorch. Rodina dál žila na Lobkovickém plácku, kde se také narodily, a bohužel i zemřely, všechny tři děti Žofie Erbenové: Vladimír (16. 12. 1859 – 9. 6. 1860), Karel Bohuslav (28. 3. 1861 – 9. 4. 1861) a Marie Regina (11. 10. 1862 – 1. 5. 1864); všechny děti byly pochovány na malostranském hřbitově v Košířích. Zajímavostí může být, že oba syny (stejně jako dceru Ladislavu z prvního manželství) křtil u Sv. Mikuláše penzionovaný miletínský farář Jan Arnold.

Naposledy se celá rodina stěhovala v lednu 1867 a to na Staré Město, do Michalské ulice čp. 440. Tam o necelé čtyři roky později, 21. listopadu 1870 Karel Jaromír Erben zemřel. Pohřben byl 23. listopadu na malostranský hřbitov ke své první manželce. Nad hrobem byl teprve na podzim 1873 vztyčen jednoduchý mramorový

pomník se jmény a daty Karla Jaromíra Erbena a Barbory Erbenové, doplněný básní Josefa Ranka:

*Poslední když Tvoje hodina odbyla, náš pěvče ušlechtilý,
zatruchlila Tvoje rodina, že ji odešel choť, otec milý.
Zasténala celá česká země, kladouc na hrob krásnou kytici,
zalkalo širé slovanské plémě, že nám ztichnul hlas Tvůj věštící.
Stichnul hlas, však živ jest výrok Tvůj, zůstal nám co drahý ostatek:
že je potud jenom národ svůj, pokud šetří vlastních památek.*

V souvislosti s plánovaným zrušením malostranského hřbitova byly 28. června 1908 ostatky na přání rodiny exhumovány a přeneseny do nové hrobky na Olšanských hřbitovech (V, 11, 44a).

Žofie Erbenová žila v manželově úmrtním bytě do srpna 1872, kdy se odstěhovala zpět na Nové Město, do domu na Václavském náměstí čp. 839. Až do své smrti se stěhovala ještě šestkrát, v letech 1876, 1878, 1889, 1896, 1897 a 1903, stále však jen v hranicích Nového Města pražského. Zemřela 23. října 1905 v Praze, Jungmannově třídě čp. 749. Pohřbena byla 25. října na Olšanech.

Přehled rodopisných dat Karla Jaromíra Erbena a jeho rodiny

	datum	místo	farnost	matrika
Karel Jaromír Erben				
*	7. 11. 1811	Miletín 142	Miletín	101-7, N 1782 – 1849, pag. 232v
oo	11. 5. 1842	Zdice	Zdice	Zdice 10, O 1836 – 1865, str. 82
oo	15. 2. 1859	Praha, 333/III	Nejsv. Trojice v Podskalí	TRP O2, O 1852 – 1866, str. 186
†	21. 11. 1870	Praha, 440/I	Sv. Jiljí	JIL Z9, Z 1857 – 1871, str. 181
Barbora Mečířová, provdaná Erbenová,				
*	28. 7. 1818	Žebrák 14	Žebrák	Žebrák 06, N 1815 – 1822, str. 204
†	20. 8. 1857	Praha, 333/III	Sv. Mikuláš	MIK Z11, Z 1856 – 1866, str. 25
Blažena Erbenová				
*	18. 11. 1844	Praha, 254/I	Sv. Jiljí	JIL N13, N 1840 – 1847, str. 188
†	21. 4. 1933	Praha	?	?
Ladislava Erbenová				
*	27. 6. 1846	Praha, 89/I	Sv. František	FR N12 1846 – 1852, str. 29
†	24. 9. 1892	Praha, 1368/II	Sv. Vojtěch	VO Z11, Z 1887 – 1908, str. 59
Jaromír Karel Erben				
*	6. 10. 1848	Žebrák 135	Žebrák	Žebrák 09, N 1841 – 1850, str. 554
†	31. 3. 1849	Praha, 854/II	Sv. Jindřich	JCH Z16, Z 1846 – 1860, str. 45
Bohuslava Karolina Erbenová, provdaná za Antonína Rezka				
*	6. 10. 1850	Praha, 566/II	Sv. Štěpán	ŠT N23, N 1849 – 1851, str. 245
oo	2. 8. 1879	Praha, 511/II	Sv. Štěpán	ŠT O13, O 1877 – 1883, str. 76
†	15. 1. 1924	Praha, 1969/II	Nejsv. Trojice v Podskalí	TRP Z13, Z 1913 – 1924, str. 290

Žofie Mastná, provdaná Erbenová				
*	14. 5. 1836	Jičín 76	Jičín	70-14, N 1835 – 1846, str. 55
†	23. 10. 1905	Praha, 749/II	P. Marie Sněžné	PMS Z5, Z 1900 – 1936, str. 31
Vladimír Erben				
*	16. 12. 1859	Praha, 333/III	Sv. Mikuláš	MIK N22, N 1855 – 1862, str. 239
†	9. 6. 1860	Praha, 333/III	Sv. Mikuláš	MIK Z11, Z 1856 – 1866, str. 117
Karel Bohuslav Erben				
*	28. 3. 1861	Praha, 333/III	Sv. Mikuláš	MIK N22, N 1855 – 1862, str. 312
†	9. 4. 1861	Praha, 333/III	Sv. Mikuláš	MIK Z11, Z 1859 – 1866, str. 151
Marie Regina Erbenová				
*	11. 10. 1862	Praha, 333/III	Sv. Mikuláš	MIK N23, N 1862 – 1867, str. 31
†	1. 5. 1864	Praha, 333/III	Sv. Mikuláš	MIK Z11, Z 1859 – 1866, str. 304

Použité značky:

* narození
oo sňatek
† úmrtí

Římské číslice v pražských adresách udávají vnitřní pražský obvod:

I. Staré Město
II. Nové Město
III. Malá Strana
IV. Hradčany
V. Josefov
VI. Vyšehrad

Použitá literatura:

BRANDL, Vincenc: *Život Karla Jaromíra Erbena*. Brno 1887.

GRUND, Antonín: *Karel Jaromír Erben*. Praha 1935.

JEŽEK, Jan: *Naše hroby*. Praha 1881.

KARÁSEK, Josef: *K. J. Erben: obrázek životopisný a literární*. Praha 1911.

LEŠER, Václav (red.): *Adressář královského hlavního města Prahy a sousedních obcí Bubenče, Holešovic-Buben, Karlína, Smíchova, Kr. Vinohradů a Žižkova*. Praha 1891.

Archivní prameny:

Národní archiv: Konskripce pražského policejního ředitelství 1850 – 1914 (digitalizováno, www.nacr.cz).

Archiv hlavního města Prahy: Sbirka katolických matrik, Všeobecné sčítání lidu – Spisy, rok 1880 (digitalizováno, www.ahmp.cz).

Státní oblastní archiv v Zámrsku: Sbirka matrik Východočeského kraje (digitalizováno, www.vychodoceskearchivy.cz).

Použitá vyobrazení:

- obálka matriční zápis o narození a křtu K. J. Erbena (SOA Zámorsk, Sbirka matrik Východočeského kraje, Ř-k. farnost Miletín, N 1782 – 1849, pag. 232v, výřez)
- str. 1 K. J. Erben, foto A. Helm v Praze 1863 (repro GRUND, *Karel...* obrazová příloha k str. 80)
- str. 3 nahoře: Barbora Mečířová, kresba K. J. Erbena v památníku z roku 1841 (repro GRUND, *Karel...*, obrazová příloha k str. 20)
dole: sestry Ladislava a Blažena Erbenovy, foto H. Fiedler v Praze 1868 (repro GRUND, *Karel...*, obrazová příloha k str. 160)
- str. 5 Žofie Mastná (sbirka Památníku K. J. Erbena v Miletíně)
- str. 6 náhrobek z malostranského hřbitova, 3D grafika (Google SketchUp, rekonstrukce podle náčrtku ze sbírek Městského muzea a galerie Hořice)
- str. 10 nová hrobka V/11/44a na Olšanských hřbitovech v Praze ve 30. letech 20. století (repro DOLANSKÝ, Julius: *Karel Jaromír Erben*. Praha 1970, obrazová příloha k str. 396)

Text a grafická úprava: Mgr. Jan Hlavatý (miletin@hlavati.cz)

2018

Willemsen
No: 98:
Willemsen

Willemsen
Willemsen
Willemsen

Willemsen
Willemsen
Willemsen
Willemsen

Willemsen
Willemsen
Willemsen
Willemsen

Willemsen
Willemsen
Willemsen
Willemsen

Willemsen
Willemsen
Willemsen
Willemsen

Willemsen
Willemsen
Willemsen
Willemsen

Willemsen
Willemsen
Willemsen
Willemsen

Willemsen
Willemsen
Willemsen
Willemsen

Willemsen
Willemsen
Willemsen
Willemsen